

Комаров С. А.,
доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри світової літератури
Горлівського інституту іноземних мов
Донбаського державного педагогічного університету

«ЖИВИ. ТВОРИ. ВМИРАЙ» (РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ О. О. КРИЖАНОВСЬКОЇ «ЛАНКА»-МАРС ТА «СЕРАПІОНОВІ БРАТИ»: ПОРІВНЯЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ»¹⁾)

Літературний процес 1920–1930-х років характеризується активізацією художніх пошуків, появою нових імен, значної кількості літературно-мистецьких угруповань, що репрезентували нові шляхи втілення катастрофічної суті сучасності та пережитого досвіду. Сучасною науковою думкою доведено схожість суспільно-політичних умов буття української і російської літератур першої третини ХХ століття, що призвели до появи подібних явищ у художньому процесі кожної країни. Існує необхідність наукових розвідок, що дозволяють виявити джерела та чинники формування мистецьких універсалій літературного процесу, спільність та відмінність творчих пошуків митців. Тому появу функціональних досліджень, що на основі застосування компаративного підходу до вивчення міжлітературної взаємодії 1920–1930-х років вважаємо актуальною та важливою подією в наукову світі.

У монографії Ольги Крижановської дослідницю увагу зосереджено на порівняльно-типологічному вивченні «Ланки»-МАРСу та «Серапіонових братів». Вибір цих мистецьких угруповань є виправданим тому, що роль української групи у вітчизняній літературі співставна з роллю, яку в російській літературі відігравали «серапіони», схожими були й творчі принципи, художні пошуки, естетичні домінанти митців.

Монографія складається з передмови, сьомі розділів, післямови та списку використаних джерел.

Перший розділ «Історія літературних угруповань «Ланка»-МАРС та «Серапіонові брати» у документалістиці й науково-критичній рецепції» присвячено реконструкції мистецького буття митців та розкрито різні точки зору критиків та літературознавців на творчі пошуки митців. Мемуари, спогади та листи репрезентують заперечення письменниками художнього втілення будь-якої ідеології, закритість та обмеженість складу учасників, подібність характеру їхніх творчих засідань та вимогливе ставлення до творів один одного. Матеріал розділу дозволяє зрозуміти, що радянська критика ототожнювала художню творчість письменників з «попутниками», бачила небезпеку їхніх пошуків для радянської ідеології. Дослідниця глибоко розглянула тенденції наукового дискурсу творчості митців та з'ясувала, що проблема порівняльно-типологічного вивчення літературних груп «Ланка»-МАРС та «Серапіонові брати» жодного разу не була в центрі уваги вчених.

У другому розділі «Чинники та джерела формування художніх пошуків митців» заслуговує на увагу розкриття особливостей літературно-критичної рецепції «ланчан-марсівців» та «серапіонів», що репрезентує спільність у слідуванні європейському вектору художніх пошуків та у перекладацьких зацікавленнях, у схожому ставленні до радянської ідеології, запереченні будь-якого прояву кон'юнктури в літературі.

Третій та четвертий розділи презентують рецепцію української та російської літератури у творчості «Ланки»-МАРСу та «Серапіонових братів». Ольга Крижановська з точки зору порівняльно-типологічного підходу всебічно розглянула образ Тараса Шевченка у творах М. Зоценка, Є. Плужника та І. Багряного. Уперше в український науковий дискурс у монографії введено поему Є. Полонської «Портрет», що репрезентує характер рецепції російською поетесою особистості Т. Шевченка. Вважаємо, що запропоноване дослідницею вивчення традиції акмеїзму та творчості М. Гумільова в поезіях «ланчан» є новаторським та обґрунтованим.

У п'ятому розділі «Біблія в художній картині світу «ланчан-марсівців» та «серапіонів» досліджено функціонування Старого та Нового Заповітів у творах митців, детально розглянуто порівняльно-типологічний аспект втілення образу людини Божої в епіці «ланчан-марсівців» та «серапіонів».

На великому матеріалі художніх текстів митців «Ланки»-МАРСу та «Серапіонових братів» у шостому та сьомому розділах здійснено порівняльно-типологічне вивчення історіософського дискурсу, образів і мотивів у художньому пошуку митців. Ольга Крижановська розглянула образ Батьківщини в ліриці Є. Плужника, Є. Полонської, Т. Осьмачки; дослідила художнє втілення долі особистості в «епоху війн і революцій», інтерпретацію сучасності в повісті Б. Антоненка-Давидовича «Смерть» та в романі К. Федіна «Города и годы», конфлікт національної ідентичності та сучасності в поемі Є. Плужника «Канів» і в оповіданні Л. Лунца «Родина». Ольга Крижановська запропонувала оригінальне порівняльно-типологічне дослідження «київського» і «петербурзького» тексту в прозі митців як втілення бінарної опозиції маскулінного та фемінного. Дослідниця залучила велику кількість поетичних текстів і детально розглянула особливості любовних мотивів у поезіях «ланчан-марсівців» і «серапіонів».

Отже, монографія Ольги Крижановської переконливо доводить, що «ланчани-марсівці» та «серапіони» не тільки існували в подібних соціально-політичних умовах, але й мали схожі організаційні принципи, спільність поглядів на роль

¹ Крижановська О.О. «Ланка»-МАРС та «Серапіонові брати»: порівняльно-типологічний аспект : монографія. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2020. 416 с.

митця у суспільстві, на співвідношення творчості й ідеології, схожість художньої картини світу; твори письменників демонструють скерованість їхньої творчості на вектор європейського розвитку, на художнє розкриття особливостей подій сучасності, національної ідентичності. Ольга Крижановська увела у вітчизняну науку маловідомі твори Є. Полонської, Л. Лунца, М. Зоценка, що сприяє розширенню дослідницького дискурсу.

Монографії властива наукова новизна, що свідчить про глибоку обізнаність автора з теоретичними та практичними аспектами функціонування порівняльно-типологічного підходу. Результати наукового пошуку Ольги Крижановської будуть корисними для фахівців, які на науковому та практичному рівнях досліджують літературний процес першої третини ХХ століття.